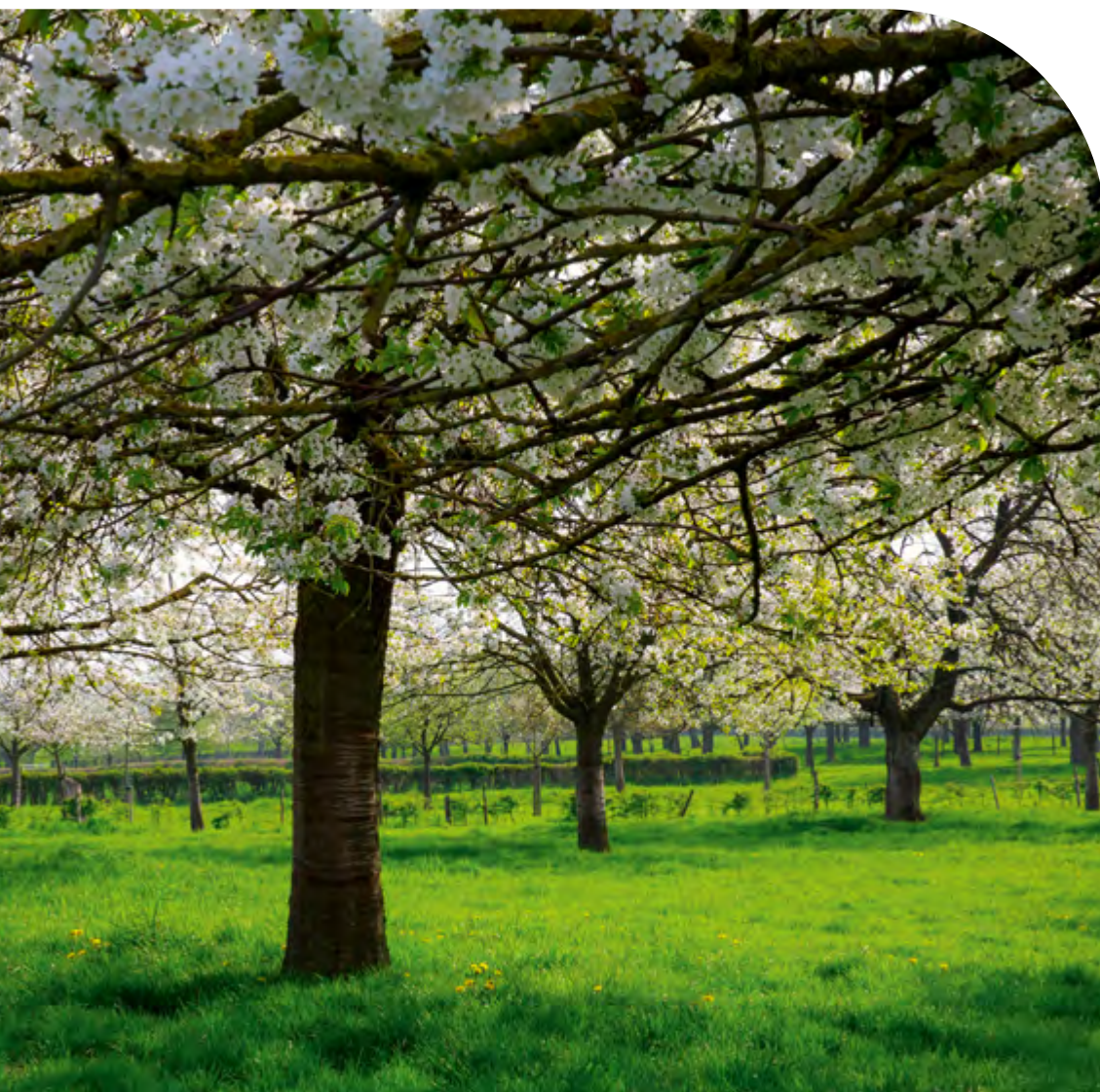

provincie
Limburg

Groenblauwe dooradering

Stand van zaken notitie

Inhoud

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

1. Introductie groenblauwe dooradering

1.1 Aanleiding

Op de Statenvergadering van 24 mei 2024 in het kader van het Statenvoorstel beleidskader Perspectief voor het Landelijk Gebied hebben Provinciale Staten de gewijzigde motie 3096 'Stimuleren groenblauwe dooradering' aangenomen (bijlage 1). In de motie verzoeken Provinciale Staten (hierna PS) het college om duurzaam beheer en onderhoud en aanleg van landschapselementen te stimuleren. Dit vanuit het streven om tot 10% groenblauwe dooradering in het landelijk gebied te komen en vanwege het feit dat landschapselementen een belangrijke rol spelen in het behoud van biodiversiteit, de versterking van het landschap en de verdere verduurzaming van het landelijk gebied. Voorgaande zou plaats moeten vinden vanuit de intrinsieke betrokkenheid van landeigenaren en agrariërs, waardoor er meer bereidheid en motivatie is om landschapselementen aan te leggen, te beschermen en te onderhouden.

Concreet wordt het college van Gedeputeerde Staten (hierna GS) in de motie verzocht om:

1. Te stimuleren dat er meer maatregelen worden genomen en mogelijkheden geboden om het behoud en de aanleg van landschapselementen te bevorderen;
2. Te onderzoeken hoe de provincie middelen vrij kan maken voor het duurzaam en meerjarig onderhouden van landschapselementen waarbij wordt ingezet op een reële vergoeding van kosten en arbeid;
3. Met het nieuwe kabinet in gesprek te gaan hoe de kabinetsinzet van €500 miljoen structureel voor agrarisch natuurbeheer kan worden benut
4. In het kader van de omgevingsvisie met gemeenten het gesprek aan te gaan hoe landschapselementen zodanig kunnen worden geborgd dat dit geen contraproductieve werking heeft;
5. Provinciale staten in Q4 te informeren over de resultaten van het bovenstaande.

Tevens heeft de provincie op 26 september 2024 een brief ontvangen van de Natuur- en Milieufederatie Limburg en medeondertekend door 28 organisaties gericht aan GS en PS. In de brief wordt de provincie gevraagd rond landschapselementen acties te ondernemen ten behoeve van beheer, ontwikkeling en behoud van landschapselementen. De punten uit de toegezonden brief komen grotendeels overeen met de ingediende motie. Deze notitie zal daarom met een begeleidende brief richting de betreffende organisaties worden gestuurd als reactie op de brief.

1.2 Definitie groenblauwe dooradering

Het Limburgse landschap is beroemd om zijn karakteristieke landschapselementen. Denk aan de graften, holle wegen en hoogstamboomgaarden in Zuid-Limburg, de Maasheggen in het Noord-Limburgse Maasdal en kleine bosjes en beekbegeleidende begroeiing in het Midden-Limburgse beekdalenlandschap. Die samenhang van landschapselementen noemen we groenblauwe dooradering (GBDA).

GBDA beoogt een fijnmazig netwerk van houtige, kruidenrijke en blauwe landschapselementen in het landelijk gebied. Het omvat de 'kleine' natuurelementen die ons landschap in belangrijke mate vormgeven. Deze kunnen als punten, lijnen of vlakken aanwezig zijn. Naast houtige elementen zoals singels, bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen, graften en hoogstamboomgaarden, gaat het om elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten, en natte elementen zoals beken, slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Ecologisch beheerde sloten kunnen ook tot landschapselementen gerekend worden evenals elementen als keverbanken of kruidenrijke akkerranden. Het gaat niet alleen om landschapselementen in agrarisch gebied maar bijvoorbeeld ook om (beheer) van wegbermen, spoordijken en slootkanten langs wegen in eigendom van het waterschap, gemeenten en provincies.

1.3 Groeiend belang van GBDA

De biodiversiteit is in Nederland de laatste 50 jaar enorm afgenomen. Insecten zijn landelijk met 70% afgenomen en vogels, zoogdieren en vissen in het landelijk gebied staan onder grote druk. Ongeveer 60% van de landschapselementen landelijk is de laatste eeuw door verstedelijking, intensivering en schaalvergroting in de landbouw verdwenen. Uit het gepubliceerde rapport van de

Vereniging Cultuur Natuurlandschap uit 2022 blijkt dat sinds de jaren veertig van de vorige eeuw ca. de helft van alle graften in Zuid-Limburg is geruimd door ruilverkaveling en schaalvergroting. Uit een representatieve steekproef bij 352 graften in Zuid-Limburg blijkt dat minder dan 25% in een goede staat van instandhouding verkeerd en niet bedreigd is, en 45% achterstallig onderhoud heeft. De hoofdconclusie is dat het graftenlandschap in Zuid-Limburg zwaar onder druk staat en hierdoor verlies van identiteiten cultuurhistorie dreigt.

Landschapselementen zorgen voor versterking van de biodiversiteit dankzij meer en kwalitatief betere ecologische verbindingen op land en langs het water. De potentie langs sloten en op land is groot. De helft van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en/of nationale Rode Lijst soorten zijn (mede) afhankelijk van GBDA. Hiermee draagt GBDA bij aan de Basiskwaliteit natuur en de VHR-doelstellingen.

De aanwezigheid van landschapselementen en het beheer ervan draagt als zijnde een ecosysteemdienst ook nadrukkelijk bij aan het toekomstperspectief voor de landbouw en het landelijk gebied als geheel. Hierdoor is GBDA van toenemend maatschappelijk belang. Een groot deel van GBDA is niet alleen verbonden aan een toename in biodiversiteit, maar ook aan een versterking in cultuurlandschappen en een betere levering van ecosysteemdiensten als bestuiving, plaagonderdrukking, koolstofvastlegging, waterinfiltratie en -berging. Hiermee draagt GBDA ook rechtstreeks bij aan de weerbaarheid van de landbouw en daarmee onze voedselzekerheid.

1.4 Europees- en Rijksbeleid

De significantie van GBDA is door de jaren heen steeds duidelijker geborgd binnen nationaal en Europees beleid, beginnend met het Klimaatakkoord van 2019. Hierin werden partijen opgeroepen om te komen tot een 'Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit via landschapselementen'. Deze is verwezenlijkt in het Aanvalsplan Landschap door Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, welke in 2022 aan de toenmalige Minister voor Natuur en Stikstof is overhandigd. Het Aanvalsplan Landschap is opgesteld door een brede coalitie van partijen waaronder boerenorganisaties, natuur- en landschapsorganisaties, bedrijven, provincies en het Rijk. **De ambitie die is opgenomen in het Aanvalsplan Landschap is om voor 2050 10% groenblauwe dooradering in het landelijk gebied buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN) te realiseren.**

In het nationaal beleid was 10% GBDA als doel opgenomen in het toenmalige Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het kabinet is gestopt met het NPLG waardoor vanuit dit programma geen sprake meer is van een eigenstandig doel van het Rijk. Desondanks blijft GBDA een belangrijk ondersteunend doel voor het behalen van Europese verplichtingen rondom biodiversiteit (Vogel- en Habitatrichtlijn), de klimaatopgave (COP Parijs) en water (Kaderrichtlijn Water). In recentere ontwikkelingen is GBDA opgenomen in de Natuurherstelverordening als mogelijke indicator 'percentage landbouwgrond met landschapselementen met hoge diversiteit' binnen Artikel 11 Herstel van landbouwecosystemen. Daarnaast werkt het Rijk samen met de provincies en de Unie van Waterschappen middels het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) aan een toekomstbestendige landbouw, waarbij ook uitdagingen op het gebied van klimaat, biodiversiteit en milieu aan bod komen en waarmee de groenblauwe dooradering wordt gestimuleerd. Dit is terug te zien in hoe landschapselementen gestimuleerd worden middels onder andere de basispremie, eco-regeling en Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).

1.5 Provinciaal Beleid

Eén van de doelen van het Limburgse coalitieakkoord is dat we de kwaliteit van het Limburgse landschap versterken, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als voor de natuur. Een ander doel is dat in 2027 de bescherming van, en de staat van instandhouding van, biotopen en leefgebieden van dieren en planten is verbeterd.

Op basis hiervan is in het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied aangegeven dat we een stevig begin maken met de groenblauwe dooradering van het landschap. GBDA draagt bij aan de doelen voor klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit en het behoud en herstel van cultuurhistorische landschappen. Aanleg van bos en landschapselementen aan de randen van dorpen en steden dragen – mits lokaal gedragen en landschappelijk goed ingepast – extra bij aan de leefbaarheid.

Door een goed samenspel van de juiste instrumentenmix stimuleren we dat zoveel mogelijk burgers en bedrijven meedoen en GBDA ontwikkeld wordt met initiatieven van onderop. We combineren de GBDA realisatie hierbij zoveel mogelijk met de andere opgaven rond natuur, water en klimaat (doelstapeling). Hierdoor is het ruimtebeslag beperkt. Het doel, geformuleerd in het beleidskader, is dat we in 2027 de groene opgaven, lokale stikstofmaatregelen en lokale hydrologische maatregelen zoveel mogelijk gestapeld hebben laten landen in bestaande zones van de POVI. We denken hierbij met name aan de Groenblauwe mantel en aan de bufferzones tegen verdroging rond Natura-2000 gebieden. In de Groenblauwe mantel zijn met name het Maasdal, de beekdalen, hellingen en sommige gebieden langs en tussen het Natuurnetwerk Limburg opgenomen.

1.6 GBDA opgave provincie Limburg

Vanuit het voormalige NPLG was het de doelstelling om 10% GBDA in het landelijk gebied te realiseren voor 2050. Van de restopgave die er na de nulmeting nog ligt diende 50% in 2030 te zijn gerealiseerd. In het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied is aangegeven dat we GBDA niet als een harde opgave zien. We zullen met deze ambitie aan de slag gaan en aan de groenblauwe dooradering werken, voor zover de randvoorwaarden voor realisatie ook beschikbaar zijn of worden gesteld.

In 2023 is in het kader van het LPLG (Limburgs Programma Landelijk Gebied) een kaartberekening gemaakt van de aanwezige groenblauwe dooradering in Limburg. Het opgavegebied voor GBDA focust zich buiten het stedelijk gebied en het Natuurnetwerk en behelst circa 125.000 hectare. Bij de kaartberekening kwamen we uit op circa 7.000 hectare aan GBDA binnen dit gebied. Dit staat gelijk aan 5,7%, en betekend grofweg een restopgave van 5.400 hectare om in 2050 tot 10% te komen. Momenteel wordt er gewerkt aan een verbeterde meetmethode middels het landschapselementenregister waarmee we beter en doorlopend kunnen monitoren (zie ook paragraaf 4.1). Het genoemde aantal hectares kan met de verbeterde meetmethode nog gewijzigd worden. Daarnaast is het percentage groenblauwe dooradering een kwantitatieve berekening en geeft het geen inzicht in de kwaliteit van de landschapselementen en de relevantie ervan ten aanzien van de diverse doelen die het dient. Na het ontwikkelen van een verbeterde kwantitatieve meetmethode is dit de volgende stap om een beter inzicht te krijgen in de aanwezige GBDA in Limburg en de staat ervan.

1.7 Bouwstenen groenblauwe dooradering

In deze notitie maken we inzichtelijk hoe we aan de groenblauwe dooradering in onze provincie werken, welke acties we hiervoor lopen en welke mogelijk binnenkort nog volgen. Door hier duiding aan te geven, geven we ook uitwerking aan motie 3096.

GBDA gaat gepaard met veel andere opgaven rondom natuur, water en klimaat. Om deze reden zijn er ook diverse instrumenten vanuit verschillende hoeken waarmee we GBDA stimuleren. Vanuit deze notitie willen we meer overzicht en samenhang brengen in deze trajecten. Dit om, in het licht van de provinciale doelen en het verzoek uit de moties tot meer gerichte sturing en effectiviteit van de maatregelen rond GBDA te komen. Bij het uitwerken van een nieuw instrumentarium is het van belang af te stemmen met andere (bestaande) regelingen en programma's rond dit thema.

De notitie is uitgewerkt aan de hand van vijf bouwstenen. Van elk van deze bouwsteen hebben we beschreven wat er momenteel loopt en welke acties aanvullend hierop opgepakt gaan worden:

1. Herstel en aanleg;
2. Beheer en onderhoud;
3. Monitoring;
4. Beschermen;
5. Ondersteunen lokale initiatieven en netwerken.

2. Bouwsteen 1 - Herstel & aanleg

Groenblauwe dooradering dient meerdere doelen en aanplant kan dan ook vanuit diverse functies plaatsvinden. De opgave is zowel kwantitatief als kwalitatief, waarbij we inzetten op dooradering en landschapselementen van een goede kwaliteit, op de juiste plek en met breed doelbereik. Het meervoudige doelbereik van GBDA is terug te zien in de diversiteit aan (provinciale) regelingen waarmee groenblauwe dooradering momenteel gerealiseerd kan worden. Sommige zijn meer generiek ingeregeld, terwijl andere zijn opgezet vanuit specifieke doelen.

2.1 Subsidieregeling landschapselementen & voedselbossen

Omschrijving

Tot 2 oktober 2024 liep de regeling Subsidie Landschapselementen en Voedselbossen 2023-2024. Deze generieke regeling om GBDA in Limburg te versterken bestond uit twee onderdelen: landschapselementen en voedselbossen.

Landschapselementen

- De regeling landschapselementen had een brede reikwijdte; heel Limburg buiten de bebouwde kom en buiten Natuurnetwerk Limburg (NNL). De regeling was niet gekoppeld aan specifieke water- klimaat- of natuurdoelen en richtte zich generiek op de versterking van het Limburgse landschap.
- De regeling heeft opengestaan voor medeoverheden, stichtingen of verenigingen en had voor aanvragen een drempelwaarde van €25.000, zijnde maximaal 90% van de subsidiabele kosten.
- In het afgelopen jaar zijn er vanuit de regeling drie beschikkingen verleend voor een bedrag van circa € 0,2 mln. voor de aanleg van onder andere twaalfkilometer nieuwe landschapselementen en het herstel van tien kilometer bestaande landschapselementen. Er resteert circa € 1,3 mln. voor een vervolg.

Voedselbossen

- Het onderdeel voedselbossen had als doel om een bijdrage te leveren aan een duurzame landbouw en nieuwe verdienmodellen
- De regeling heeft opengestaan voor veel verschillende rechtsvormen zoals stichtingen, verenigingen, bedrijven, maatschappen en eenmanszaken.
- In de periode 2022-2024 zijn beschikkingen verleend voor de aanleg van 29 voedselbossen (64 hectare) verspreid over de provincie. Van het budget van € 1,25 mln. is circa € 0,85 mln. besteed, waardoor circa € 0,4 mln. resteert voor een vervolg.

Huidige ontwikkelingen

De ervaring met de regelingen van afgelopen jaren leert dat er interesse blijft bestaan voor de aanplant van voedselbossen en landschapselementen, maar dat bijsturing nodig is wegens het lage aantal aanvragen bij het onderdeel landschapselementen. Gebleken is dat het beperkt aantal gehonoreerde aanvragen te maken heeft met de gestelde voorwaarden van de subsidieregeling. De voornaamste redenen zijn het beperkt aantal partijen dat een aanvraag kon doen, de hoogte van het drempelbedrag (€25.000) en de ingewikkelde aanvraagprocedure.

Op korte termijn wordt er daarom een aparte en meer toegankelijke regeling voor landschapselementen geopend. Deze regeling zal deels gefinancierd worden uit de restantmiddelen van de vorige regeling en deels uit de middelen vanuit de Propositie Heuvelland. Daarnaast werken we aan een opdracht om een externe partij aanvragers te begeleiden in het traject.

Voor het onderdeel voedselbossen vindt een oriëntatie plaats naar een bredere regeling, met naast voedselbossen ook andere vormen van agroforestry. Andere vormen van agroforestry zijn beter te combineren met reguliere landbouw. Met deze opzet beogen we om meer agrariërs te stimuleren om vormen van agroforestry toe te passen in hun bedrijfsplan. De regeling wordt gefinancierd vanuit restantmiddelen van de vorige regeling. Tevens zijn er middelen beschikbaar onder structureel landschapsbeheer.

Actiepunten

- We herijken de regeling landschapselementen naar een laagdrempeliger regeling voor een bredere doelgroep. Besluitvorming en openstelling is begin 2025 voorzien;
- Parallel aan het openstellen van de regeling landschapselementen werken we aan opdracht voor een externe partij om aanvragers te begeleiden in hun traject van oriëntatie tot plan, tot uitvoering.
- We werken aan een hernieuwde regeling voedselbossen met daarin een verbreding naar andere vormen van agroforestry. Besluitvorming en openstelling is begin 2025 voorzien.

2.2 Regeling Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)

Omschrijving

Het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) is een samenwerking van het Waterschap Limburg, de Provincie Limburg, alle Limburgse gemeenten en het Rijk. Het is na de extreme neerslag van de zomer van 2021 opgestart met als doel om de bewoners van Limburg in de toekomst beter te beschermen en voor te bereiden op extreme wateroverlast.

Vanuit het programma is sinds 3 december 2024 een subsidieregeling opengesteld (Subsidie Korte termijnmaatregelen ten behoeve van waterveiligheid 2024-2026) van in totaal €10 miljoen voor projecten die op korte termijn bijdragen aan het verminderen van wateroverlast. Van deze €10 miljoen is €6 miljoen beschikbaar voor brongerichte maatregelen. Hieronder vallen vaak ook 'nature-based solutions.' Dit is een ingreep die aansluit op de natuurlijke omgeving of natuurlijke processen en die is gerealiseerd met bouwstoffen die uit de natuur komen en in de natuur passen. Hieronder zouden bijvoorbeeld waterremmende elementen als heggen, struweelstroken, swales, checkdams, kleine buffers en graften kunnen vallen.

Huidige ontwikkelingen

De regeling is gericht op no-regret maatregelen die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast is er voor de lange termijn vanuit het programma ook een plan in ontwikkeling. Momenteel bevindt zich dit in de onderzoeks- en planfase. In deze fase wordt ook bepaald hoe nature-based solutions een plek krijgen in de verdere uitvoering. Verwacht wordt dat in 2028 de uitvoering hiervan kan starten.

Actiepunten

- Momenteel vindt de behandeling van aanvragen voor huidige openstelling plaats.

2.3 Subsidieregeling actieve soortenbescherming

Omschrijving

De regeling Subsidie actieve soortbescherming 2024-2027 is een provinciale regeling die toeziet op het verbeteren en/of uitbreiden van leefgebieden en/of populaties van soorten. Kosten die hierin subsidiabel zijn, zijn onder andere kosten van praktijkgerichte onderzoeken, maar ook eenmalige fysieke maatregelen en uitvoeringskosten zoals aanplant van landschapselementen in bijvoorbeeld de GBDA.

Huidige ontwikkelingen

De huidige regeling is op 19 november 2024 opengesteld en heeft een budget van € 465.000,-. Er zijn inmiddels in zeer korte tijd al meer dan tien aanvragen ingediend die momenteel beoordeeld worden. In de vorige regeling zaten enkele inrichtingsprojecten waarvan een aantal een versterking van de GBDA behelsden. Zo ging een project om het optimaliseren van het leefgebied voor de eikelmuis in Zuid-Limburg waarvan ook soorten als wilde kat en grauwe klauwier profiteren. Het gaat dan om aanplant van (hoogstam-) boomgaarden, knip- en scheerhagen, struweelhagen en knotbomen en het ophangen van nestkasten voor de eikelmuis. In een ander project worden voortplantingswateren aangelegd voor de geelbuikvuurpad. In een project dat nog loopt vanuit de oude Subsidieregeling Inrichting Landelijk Gebied, zijn en worden struwelen en bos aangeplant in Zuid- en Midden-Limburg voor de wilde kat waarvan in Zuid-Limburg ook de hazelmuis profiteert.

Bij het onderhoud van provinciale wegen wordt natuurinclusief gewerkt waarbij ontsnipperingsknelpunten worden opgepakt. Zo is er recent in Cadier en Keer bij de vernieuwing van een viaduct van de N278 die de Groenblauwe mantel doorkruist een 2 meter brede faunapassage aangelegd. Door deze maatregel is een betere verbinding voor dieren ontstaan tussen de Natura2000-gebieden Savelsbos en Schiepersberg-Bemelerberg.

2.4 Propositie Heuvelland

Omschrijving

In 2020 sloot GS een overeenkomst met het Waterschap Limburg, de WML, het Ministerie van LNV (destijds LNV) en de heuvellandgemeenten Valkenburg, Voerendaal, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Beek en Stein over de uitvoering van de Propositie Heuvelland. De strekking van de Propositie is om, in samenwerking met de agrariërs die door willen gaan met hun bedrijf, te komen tot een verdere verduurzaming van het water en bodembeheer in het Heuvelland. Het aanbieden van een maatwerkpakket voor de aanleg en beheer van landschapselementen op landbouwgrond maakt deel uit van die aanpak.

Voor de uitvoering werd € 7,5 miljoen (incl. btw) beschikbaar gesteld. Het Propositiegebied beslaat globaal de Natura2000 gebieden Bunder- en Elsloërbos, en een groot gedeelte van het beneden en midden Geuldal en het landelijk gebied daar omheen (waaronder enkele grondwaterbeschermingsgebieden).

Huidige ontwikkelingen

Het proces om agrariërs ambtelijk te ondersteunen als ze aan de slag willen gaan met de aanleg, het beheer en het onderhoud van landschapselementen wordt op dit moment opgestart. Daartoe wordt vanuit het budget van de Propositie een bedrag van circa € 85.000,- aan de nieuwe regeling Landschapselementen Provincie Limburg gestort.

Actiepunten

- We stimuleren realisatie door middel van het onderbrengen van een deel van het budget onder de nieuwe regeling landschapselementen (zie paragraaf 2.1).

2.5 SPUK Uitvoeringsprogramma Natuur

Omschrijving

Recentelijk heeft provincie €129.290.085,- aan middelen gekregen vanuit het Rijk (Specifieke Uitkering Natuur 2e fase; SPUK 2). Deze financiële middelen zijn beschikbaar gesteld voor natuurherstel met het oog op een duurzame instandhouding van de overbelaste stikstofgevoelige Natura2000- gebieden. De financiële middelen vanuit deze SPUK zien met name toe op de zones rondom natuurgebieden. Deze gebieden zijn prioritaire werkgebieden voor het aanleggen van de groenblauwe dooradering om tot doelstapeling te komen. Een deel van de middelen van deze SPUK heeft daarmee de potentie om bij te dragen aan het versterken van de groenblauwe dooradering.

Huidige ontwikkelingen

Momenteel wordt de subsidieregeling ontwikkeld waarmee aanspraak gemaakt kan worden op de financiële middelen. Verwacht wordt dat deze medio 2025 opengesteld kan worden.

Om besteding van de middelen te stimuleren zullen we voor groenblauwe dooradering een inventarisatie maken om inzichtelijk te krijgen waar kansen voor groenblauwe dooradering liggen.

Kanttekening hierbij is dat middelen vanuit de SPUK niet kunnen worden ingezet voor langjarige beheervergoedingen en afwaardering van gronden in verband met mogelijke staatssteun. Dit zijn momenteel nog belangrijke drempels als het gaat om de aanleg van landschapselementen. Hiervoor zijn we afhankelijk van de catalogus groenblauwe diensten, waar momenteel grondafwaardering buiten het Natuurnetwerk nog geen onderdeel van is.

Actiepunten

- We voeren een kanseninventarisatie uit per Natura2000 inzichtelijk te krijgen waar kansen liggen voor aanleg van landschapselementen.

2.6 Aanleg landschapselementen op eigen gronden

Omschrijving

De provincie bezit gronden die we verpachten aan ondernemers. Een deel van deze gronden is mogelijk geschikt voor aanleg en beheer van landschapselementen. Steeds vaker blijkt uit de praktijk dat pachters behoefte hebben aan het aanleggen van landschapselementen zoals hagen en graften om bijvoorbeeld erosieproblemen te verhelpen. Deze gronden zijn agrarisch in gebruik en worden door de provincie verpacht.

Huidige ontwikkelingen

Onlangs hebben Gedeputeerde Staten besloten (07-01) om pachters te ondersteunen en faciliteren bij het aanleggen van landschapselementen. Na de inrichting van de landschapselementen is het van belang dat deze goed verankerd worden in het pachtcontract, zodat ze op lange termijn goed beheerd blijven. Ze dragen bij aan het versterken van zowel de biodiversiteit als de agrarische bedrijfsvoering. Bovendien kunnen pachters deze elementen meerekenen voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waarmee ze toegang krijgen tot duurzame landbouwpremies, wat de aanleg zowel ecologisch als economisch aantrekkelijk maakt.

We zullen tevens een inventarisatie doen van gronden waarbij landschapselementen tot hoog doelbereik leiden met betrekking tot natuur-, water- en klimaatdoelen en waarbij de productie en ruilwaarde van de grond bij inrichtingsmaatregelen beperkt wordt aangetast. Voor deze percelen zullen we pachters benaderen met de vraag of ze interesse hebben om landschapselementen te planten.

Actiepunten

- We faciliteren agrariërs die landschapselementen willen aanleggen op provinciale gronden;
- We onderzoeken welke provinciale percelen het meeste potentieel hebben voor het realiseren van landschapselementen die bijdragen aan natuur-, water- en klimaatdoelen, en benaderen deze pachters actief;
- We zorgen voor een goede financiële tegemoetkoming voor de pachter.

2.7 GBDA & bermen

Omschrijving

Locaties als wegbermen, spoordijken en slootkanten zijn belangrijk als leefgebied voor plant- en diersoorten en zorgen daarnaast voor natuurlijke verbindingen tussen leefgebieden, waaronder Natura 2000 gebieden. Een van de manieren waarop we hieraan werken is ecologisch beheer van onze provinciale bermen. Onlangs zijn PS geïnformeerd in de mededeling portefeuillehouder inzake toezegging 9484 (onderzoek ecologisch bermbeheer) hoe we dit uitvoeren. Het uitgangspunt hierbij is dat verkeersveiligheid voorop staat maar dat daarbij wordt gekeken waar mogelijkheden liggen om ecologisch beheer in de praktijk toe te passen. Ook inventariseren we onze provinciale bermen op planten geregeld om zo te kijken of en waar beheer eventueel aangepast dient te worden. In opdracht van de provincie loopt er tot zomer 2025 een insectenmonitoring (bijen en dagvlinders).

Daarnaast loopt momenteel een project om in Zuid-Limburg bermen van provincie en gemeentes als ecologische verbinding voor hellingschraallanden te versterken door middel van het sneller verschralen en het weghalen van verruigde delen. In dit project wordt samengewerkt met de gemeenten Eijsden-Margraten, Valkenburg, Gulpen-Wittem en Voerendaal.

Huidige ontwikkelingen

In het bermenproject van Zuid-Limburg heeft eerder een inventarisatie plaatsgevonden om tot een selectie aan locaties te komen. Momenteel wordt er aan de aanbesteding gewerkt om vanuit SPUK Natuur middelen voor circa €300.000,- bermen opnieuw in te richten. Het beheer zal vervolgens door de gemeenten zelf worden opgepakt.

Actiepunten

- We ronden de aanbesteding af om op een selectie aan bermen de ecologische verbindingen voor hellingschraallanden te versterken;
- We maken een inventarisatie maken van kansrijke bermprojecten in andere gebieden.

3. Bouwsteen 2 - Beheer en onderhoud

Langjarige beheervergoedingen zijn een essentieel onderdeel van een integrale aanpak voor de ontwikkeling en het behoud van landschapselementen, en daarmee een voorwaarde voor de transitie naar meer agrarisch natuurbeheer. Door middel van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL), beiden onderdeel van Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer 2016 (SVNL), stimuleren en financieren we het beheer van ons landschap; zowel door TBO's, agrariërs of andere particuliere grondeigenaren.

3.1 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Omschrijving

Op agrarische gronden buiten het Natuurnetwerk Nederland, binnen de vastgestelde leefgebieden van het Natuurbeheerplan (NBP), geldt de subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Sinds de invoering van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) is er in 2023 een nieuwe ANLb-beheerperiode gestart, die loopt tot en met 2028. Jaarlijks is er € 11,5 miljoen beschikbaar voor ANLb, waarvan € 3,7 miljoen specifiek voor landschapsbeheer is ingezet in het huidige beheerjaar 2024. Alle beheerde elementen zijn kaartmatig geregistreerd. Voor het beheerjaar 2025 blijft het subsidiebedrag naar verwachting gelijk.

Huidige ontwikkelingen

In de jaren na 2025 wordt een aanzienlijke groei van het ANLb verwacht vanuit de structurele middelen voor ANB van € 500 miljoen per jaar. In de contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer van 29-11-2024 namens Minister Wiersma van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, wordt toegelicht hoe de contouren van haar beleid eruitzien voor de inzet van deze middelen. In de brief wordt gesproken over een uitbreiding van landelijk 100.000 ha naar circa 280.000 ha in 2032 aan ANLb. Hier zal vanaf 2026 stapsgewijs naar toe worden gewerkt, waarbij er specifiek aandacht is voor pakketten gericht op natuur-, water-, en klimaatdoelen. Ook wordt de mogelijkheid onderzocht om twintig jaar beheervergoeding te kunnen geven. Op dit moment is er ruimte geboden binnen de Subsidieverordening Natuur en Landschap (SVNL 2016) voor beheercontracten met een maximum van achttien jaar. Hierbij geldt wel dat de Europese Commissie hier nog goedkeuring aan moet verlenen aangezien (een deel van) de financiering uit het GLB komt, welke een zevenjarige programmering kent. De aanvraag hiervoor vanuit het Rijk zal medio 2025 naar Brussel gaan.

Om de stap van 100.000 ha naar 280.000 ha te maken zijn investeringen nodig zoals realisatie van kruidenrijk grasland of de aanleg van landschapselementen. Het Rijk geeft aan hiervoor in het begin ruimte voor vrij te maken vanuit de €500 miljoen.

Via de Bestuurlijke Adviescommissie Landelijk Gebied van het Interprovinciaal Overleg geven we als provincie Limburg onze input aan de verdere invulling en besteding van deze middelen. Dit proces is ook de manier waarop we invulling geven aan punt 4 van motie 3096. Het gedeelde standpunt van de provincies hierbij is dat Agrarisch Natuurbeheer een verdienmodel moet opleveren voor boeren. Concreet zijn de volgende uitgangspunten opgenomen hierin:

- Focus op natuur, water en klimaat;
- Budget naar gebieden met de grootste opgaven op gebied van natuur, water en klimaat;
- Deel voor (niet) productieve investeringen;
- Streven is langjarige zekerheid voor boeren.

Snelle uitvoering met aandacht voor:

- Versterken van kaders en bestaand instrumentarium;
- Monitoring;
- Gezamenlijke communicatie naar boeren en inwoners.

Verder werken we als provincie samen met de Limburgse Land- en Tuinbouwbond en Natuurrijk Limburg aan de Limburgse propositie over hoe we als provincie middelen van het ANB effectief kunnen inzetten. Over het verdere verloop hiervan zullen we u informeren zodra er meer duidelijkheid is over hoe het Rijk de €500 miljoen wil gaan besteden.

Actiepunten

- Vooruitlopend op de uitwerking van het ANB in 2025 wordt voor het ANLb in Limburg op basis van de agrarische zoekgebieden en leefgebieden binnen het Natuurbeheerplan een doorrekening gemaakt op basis van de natuur-, water- en klimaatdoelen.

3.2 Beheer landschapselementen binnen Natuurnetwerk Limburg

Omschrijving

Ook binnen het Natuurnetwerk Limburg (NNL) liggen landschapselementen. Formeel passen deze niet binnen de definitie van GBDA, omdat GBDA zich focust op gebieden buiten het Natuurnetwerk. Omdat er echter natuuropgaven spelen die verband houden met de connectiviteit van landschapselementen voor doelsoorten binnen en buiten het Natuurnetwerk is het wel meegenomen in deze notitie.

Vergoedingen voor aanleg en beheer van natuur binnen het Natuurnetwerk Limburg vinden plaats via de SNL systematiek. Binnen dit systeem is er de SKNL (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Limburg) en de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL). SKNL ziet hierbij toe op de ontwikkeling en realisatie van natuur. SKNL financiert hierbij de functieverandering en de inrichtingsmaatregelen. SVNL ziet toe op vergoedingen voor de diverse beheermaatregelen in natuurgebied.

Huidige ontwikkelingen

Binnen NNL zijn voor een deel van de bestaande landschapselementen beheermiddelen beschikbaar via het onderdeel natuur- en landschapsbeheer vanuit de SVNL regeling. Dit betreffen landschapselementen die zijn ingetekend in het Natuurbeheerplan. Voor de zes terreinbeherende instanties is voor deze landschapsbeheertypen voor 2024 circa €1.513.000,- beschikbaar. De bedragen hebben een afwijking van circa 5% omdat de zogenaamde afmeldingen en indexering niet is meegenomen. In 2023 en 2024 zijn de beschikbare middelen (subsidieplafond) volledig beschikbaar. Tabel 1 geeft het overzicht van het aantal landschapselementen die in 2024 onder SVNL beheer vielen.

Landschapstype	Beheertype	Aantal	Eenheid
Poel en klein historisch water	L01.01	1069	stuks
Houtwal en houtsingel	L01.02	108,15	hectare
Elzensingel	L01.03	34,55	x100 meter
Knip en scheerheg	L01.05	929,63	x100 meter
Struweelhaag	L01.06	283,4	x100 meter
Laan	L01.07	54,65	x100 meter
Knotboom	L01.08	2645	stuks
Hoogstamboomgaard	L01.09	117,52	hectare
Bossingel	L01.16	58,48	hectare
Historisch bouwwerk	L02.02	2,36	hectare
Historische tuin	L02.03	1,15	hectare
Aardwerk en groeve	L03.01	4,33	hectare

Tabel 1: Landschapselementen onder SVNL beheer (2024)

Beheer van landschapselementen binnen het NNL wordt gefinancierd indien ze reeds zijn ingetekend in het Natuurbeheerplan en er sprake is van continuering van beheer. Hierdoor wordt echter het beheer van een deel van de bestaande landschapselementen niet gefinancierd en dienen terreineigenaren dit zelf te financieren. Er is geen beleid vastgesteld om de aanleg van nieuwe landschapselementen binnen het NNL te stimuleren en hier is daarom ook geen structureel budget voor gereserveerd. De regeling zelf biedt technisch wel de mogelijkheid om landschapselementen financieel te ondersteunen. Door de eerdergenoemde argumenten worden verzoeken tot het opnemen van nieuwe landschapselementen in het natuurbeheerplan en financiering van de aanleg via de SKNL derhalve echter slechts bij uitzondering gehonoreerd. Dit vindt alleen plaats als de aanleg van een landschapselement een duidelijke meerwaarde heeft op basis van ecologische criteria en de kosten voor beheer beperkt zijn. Het landschapselement wordt na vastleggen van een kwalitatieve verplichting (KV) opgenomen in het natuurbeheerplan en beheer van het element wordt vervolgens wel vergoed. Het ontbreken van beleid en financiering heeft momenteel een negatief effect op de aanleg en duurzaam beheer van nieuwe elementen binnen het NNL. Dit is voor het behalen van de beleidsdoelen, zoals connectiviteitsopgaven van doelsoorten, soms wel wenselijk en noodzakelijk.

Actiepunten

- Wij zullen uiterlijk medio 2025 tot een beleidsbepaling komen over de financiering van het beheer van landschapselementen binnen het Natuurnetwerk Limburg in relatie tot onze beleidsdoelen.

4. Bouwsteen 3 – Monitoring

Goede bescherming en beheer van het landschap begint bij goede data en monitoring van het landschap. GBDA heeft daarbij prioriteit. De monitoring hiervan richt zich, in het licht van de opgave, op inzicht in ontwikkeling en financiering, beheer, kwaliteit en bescherming van GBDA. Tussen overheden en gebruikers worden juridisch en beleidsmatig verschillende definities gehanteerd voor landschapselementen en GBDA. Het is van belang hier eerst meer duidelijkheid in te krijgen.

4.1 Ontwikkeling landschapselementenregister

Omschrijving

Het Landschapselementenregister kan een actueel en gedetailleerd inzicht geven in de aanwezigheid van landschapselementen in de provincie. Door gebruik van openbare data worden landschapsobjecten geïdentificeerd en komt een database tot stand waarin de diverse elementen worden gecategoriseerd tot op elementniveau. Dit wordt jaarlijks geactualiseerd en aangevuld met provinciale bronnen zoals het Limburgse natuurbeheerplan. Het register is daarmee breed toepasbaar en ook waardevol voor beleidsontwikkeling en monitoring rondom de bossenopgave, vergroening van stedelijk gebied en basiskwaliteit natuur.

Huidige ontwikkelingen

Onlangs hebben GS besloten om € 40.000 beschikbaar te stellen om voor de komende twee jaar het landschapselementenregister te ontwikkelen en beheren voor de provincie Limburg. Hierbij kiezen we er tevens voor om de geactualiseerde data te ontsluiten voor overige overheidsorganisaties (Gemeenten, Waterschap, landschapsorganisaties, omgevingsdiensten). Deze middelen stellen wij beschikbaar uit de middelen van €1 miljoen structureel landschapsbeheer vanuit het coalitieakkoord. Financiering is hiervoor vastgesteld voor twee jaar omdat de verwachting is dat na deze periode de data onderdeel is van de Basisregistratie Grootchalige Topografie. Dit traject loopt momenteel vanuit het Rijk.

Actiepunten

- We beogen om een landschapsregister te ontwikkelen waarin we actuele geo-informatie bijhouden en delen rondom de aanwezigheid van landschapselementen in onze provincie;
- We onderzoeken de mogelijkheid om met deze data, mede in relatie tot de provinciale doelen, een dashboard te ontwikkelen om de toegankelijkheid van de data te bevorderen.

4.2 GBDA monitoring in relatie tot P&C-cyclus

Omschrijving

Het landschapselementenregister geeft de actuele situatie goed weer maar geeft geen indicatie hoe de provincie vanuit eigen initiatieven hieraan bijdraagt. Voor een goede monitoring hebben we enerzijds geo-informatie nodig van de daadwerkelijke situatie en aanwezigheid van landschapselementen. Daarnaast is het ook nodig om in beeld te krijgen hoe de provincie vanuit de verschillende sporen die onder andere in dit actieprogramma naar voren komen, bouwen aan de groenblauwe dooradering en daarmee inzichtelijk krijgen hoe ingezette middelen leiden tot nieuwe hectares aan GBDA. Alleen zo kunnen we goed gaan sturen op beleid.

Huidige ontwikkelingen

In de komende periode zullen we het interne monitoringsproces verder uitwerken. Dit proces wordt momenteel breed geïmplementeerd aan de hand van het datavijfluk (5P's); product, poen, plek, planning en prestatie. In de uitwerking zal rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de geleverde data ook bruikbaar is voor het berekenen van gerealiseerde GBDA.

Actiepunten

- Aanscherping proces interne monitoring in relatie tot verantwoording in de P&C-cyclus

5. Bouwsteen 4 – Bescherming

5.1 Actualisatie POVI

Omschrijving

In de Provinciale Omgevingsvisie wordt de strategische en lange termijnvisie op de fysieke leefomgeving beschreven. Een belangrijk onderdeel hierin is ook hoe we omgaan met (het behoud van) het landschap. De Omgevingsvisie wordt momenteel herzien. In motie 3096 ‘Stimuleren groenblauwe dooradering’ worden wij opgeroepen om in het kader van de actualisatie van de POVI met gemeenten het gesprek aan te gaan hoe landschapselementen zodanig kunnen worden geborgd dat dit geen contraproductieve werking heeft.

Huidige ontwikkelingen

Inmiddels hebben wij ambtelijk met betrokken ambtenaren van Noord-, Midden- en Zuid-Limburg de zogenaamde Dagen van het Landschap georganiseerd, waarbij we dit onderwerp hebben besproken. In thematische verdiepingen zullen wij deze opgave, als onderdeel van het proces van actualisatie van de POVI en het daaropvolgend traject van de Omgevingsverordening Limburg verder uitwerken. Tevens is overleg geweest met de stellers van de brief van de Natuur- en Milieufederatie Limburg, medeondertekend door 28 veelal groene organisaties, die oproepen om tot een gezamenlijke aanpak van landschapselementen te komen. Dit geldt ook ten aanzien van de bescherming van landschapselementen. Wij zien het belang van het beschermen van landschapselementen en de rol die gemeenten hierin spelen, maar we erkennen ook de uitdagingen die juridische borging met zich meebrengt, zoals de negatieve impact op de motivatie van agrariërs om vrijwillig deel te nemen aan programma's als het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Deze opvatting is in lijn met de stellers van de brief van de Natuur- en Milieufederatie Limburg, waaronder Natuurrijk Limburg. Samen met Natuurrijk Limburg, gemeenten en andere betrokken partijen zoeken wij momenteel samen naar oplossingen, die zowel het belang van langdurige bescherming als het draagvlak onder agrariërs versterkt. Dit vraagt om een zorgvuldige balans tussen wettelijke bescherming en deelname aan landschapsbeheerprogramma's. Naast de juridische borging en noodzakelijke handhaving van met name zeer belangrijke elementen als graften, kijken we naar alternatieve of aanvullende maatregelen, die de langjarige bescherming van landschapselementen waarborgen zonder het draagvlak te ondermijnen. Langjarige beloning voor beheer zien wij daarin ook als een sleutel tot succes.

In het kader van het proces van de actualisering van de POVI worden Provinciale Staten hierover verder geïnformeerd.

Actiepunten

- In het kader van de actualisering van de POVI en het daaropvolgend traject van de Omgevingsverordening Limburg voortzetten van het overleg met gemeenten, Natuurrijk Limburg en andere betrokken partijen ten aanzien van de bescherming van landschapselementen. Dit om samen tot oplossingen te komen die zowel het belang van langdurige bescherming als het draagvlak onder agrariërs versterkt.

6. Bouwsteen 5 – Vermaatschappelijking

Naast het stimuleren door middel van diverse aanplantregelingen ondersteunen we ook lokale initiatieven, gebiedsprocessen en (vrijwilligers)netwerken die werken aan de versterking van het landschap waaronder GBDA.

6.1 Nationale Parken en Grensparken

Omschrijving

Als provincie co-financieren we de acht regionale samenwerkingen gericht op de versterking van natuur en landschap waaronder de realisatie van GBDA. Dit betreffen de Nationale Parken in transitie de Grootte Peel, de Maasduinen en de Meinweg en de Grensparken Kempen-Broek, Rivierpark Maasvallei, Grenzeloos Bocageland, Maas-Swalm-Nette en het meer strategisch en tactisch Euregionaal netwerk van het Drielandenpark.

Huidige ontwikkelingen

Zowel de Nationale Parken als de Grensparken werken over het algemeen met jaarplannen vanuit een meerjarenperspectief. De provincie is veelal (adviserend) lid in de verschillende stuurgroepen en participeert ambtelijk in verschillende werkgroepen. Het versterken van GBDA is vaak een onderdeel in het meerjarenperspectief en de jaarplannen. De parken kunnen een belangrijke rol spelen richting gemeenten en stakeholders om GBDA daadwerkelijk in hun gebieden te realiseren. Ze kunnen hierbij gebruik maken van financiering vanuit een deel van de regelingen die in deze notitie genoemd zijn. Hierbij spelen ze een intermediaire rol tussen provincie en uitvoeringspartijen. Wij ondersteunen de parken om deze rol verder op te pakken.

Voor de Nationale Parken loopt de financiering door Rijk en Provincie tot voorjaar 2025. Het ministerie wil graag met ons samenwerken aan de financiële ondersteuning tot en met 2030 van de parken en overweegt middelen via een decentralisatie uitkering (DU) in te zetten. Financiering via een DU is in eerste instantie voor een periode van twee jaar (2025 en 2026) met de intentie om deze wijze van financiering te continueren tot en met 2030. Wij beoordelen onze bijdrage aan de Nationale parken op basis van de ingediende plannen, de hoogte van de rijksbijdrage en hun meerwaarde voor de doelen van het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied. GBDA is hierbij een van de doelen. Wij zullen bij eventuele toekenning van middelen in onze beschikking dit belang nadrukkelijker vastleggen als een te nemen actie.

Voor Maas-Swalm-Nette en Kempen-Broek kent onze ondersteuning een tijdpad tot en met 2026. Voor het Drielandenpark en het RivierPark Maasvallei tot en met 2027 en voor het Grenzeloos Bocageland tot en met 2025. Nieuwe verzoeken voor cofinanciering van de Grensparken zullen wij beoordelen op de toegevoegde waarde voor de provinciale doelen en de cofinanciering van partners of (Europese) projecten. GBDA is hierbij een van de doelen, vaak gekoppeld aan de wateropgave. Ook hier zullen wij bij eventuele toekenning van middelen in onze beschikking dit belang nadrukkelijker vastleggen als een te nemen actie.

Actiepunten

- We ondersteunen de Nationale en Grensparken om rond GBDA hun intermediaire rol tussen provincie en uitvoeringspartijen verder op te pakken. Voor financiering van GBDA leggen wij verbinding met een deel van de regelingen die in deze notitie reeds genoemd zijn;
- We zullen bij eventuele toekenning van provinciale middelen aan onze Nationale Parken en Grensparken in onze beschikking GBDA nadrukkelijker vastleggen als een te nemen actie.

6.2 Ondersteunen en faciliteren van natuur- en landschapsvrijwilligers

Diverse natuur- en landschapsvrijwilligersorganisaties worden ondersteund door de provincie. Een aantal zien hierbij specifiek ook toe op het beheer van landschap(selementen). Naast de fysieke impact die deze inzet met zich meebrengt zorgt dit ook voor kennisontwikkeling en meer bewustwording rondom het landschap.

- **Steunpunt Landschapsbeheer Limburg**

Een doel in het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied is dat het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg in 2027 een centrale speler is in de ondersteuning van vrijwillige landschapsinitiatieven. Doel is dat het aantal inwoners (vrijwilligers, agrariërs, etc.) dat betrokken is bij beheer, onderhoud en kennisdeling over het landschap substantieel is vergroot. Het Limburgs Landschap faciliteert het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg. Voor de uitvoering van het project Steunpunt Landschapsbeheer is door GS in oktober 2021 (DOC-00339752) besloten een incidentele subsidie te verlenen van maximaal € 1.199.900,00 met een looptijd tot september 2025. Met het steunpunt wordt vormgegeven aan de uitvoeringskracht van dit landschapsbeheer, met de inzet en facilitering van vrijwilligers met een belangrijke focus op het ondersteunen en faciliteren van natuur- en landschapsvrijwilligers. Beheer en onderhoud van landschapselementen, vaak gecoördineerd via lokale samenwerkingsverbanden, is een van de belangrijke activiteiten van deze natuur- en landschapsvrijwilligers. Een onderdeel hierbij is ook het Meetnet Landschapselementen, waarbij vrijwilligers op verschillende telplots doorheen Limburg een inventarisatie gaan doen van de aanwezige landschapselementen. Op termijn zien we potentie om de kwalitatieve data die voortkomt uit dit proces te combineren met de kwantitatieve data van het landschapselementenregister.

- **IVN**

Het IVN ontvangt van de provincie een jaarlijkse exploitatiesubsidie voor brede activiteiten rond natuureducatie en vrijwilligers. Het IVN werkt vanuit die opgave ook nauw samenwerken met het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg. Daarnaast ondersteunen zij met de provinciale exploitatiesubsidie ook de districten die zich direct bezighouden met de regionale IVN vrijwilligersgroepen. Deze vrijwilligersgroepen organiseren ook activiteiten gericht op onderhoud en beheer van landschapselementen.

Huidige ontwikkelingen

Onlangs is besloten om het Steunpunt Landschapsbeheer structureel te continueren in haar huidige vorm en om per kalender jaar (vanaf 2026) € 400.000 aan subsidie te beschikken in de vorm van een exploitatiesubsidie. Dit bedrag wordt ingezet om de huidige activiteiten voort te zetten en de gevraagde uitbreidingen in faciliteiten en ondersteuning voor vrijwilligers te realiseren.

Actiepunten

- We gaan de mogelijkheden verkennen om monitoringsgegevens van landschapselementen door Steunpunt Landschapsbeheer optimaal te benutten in ons eigen monitoringsproces.

6.3 Leader

Omschrijving

Vanuit het Europees programma LEADER (onderdeel van het GLB-NSP) stimuleren wij voor de gebieden Zuid-Limburg en Weerterland initiatieven -van lokale gemeenschappen- die bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en de leefomgeving. Belangrijke doelstellingen waaraan bijgedragen moet worden, hebben betrekking op klimaat, duurzame ontwikkeling en beheer van natuurlijke hulpbronnen waaronder bodem en water, biodiversiteit en instandhouding van habitats en landschappen, en lokale socio-economische ontwikkeling van plattelandsgebieden.

Huidige ontwikkelingen

Op 19 maart 2024 is de nieuwe LEADER regeling voor projecten in beide LEADER gebieden geopend. Het totale budget voor de uitvoering van projecten ligt rond de € 7,5 miljoen. De provincie steunt het LEADER-programma met € 0,92 miljoen cofinanciering. Aanvragen kunnen momenteel worden ingediend tot en met 3 januari 2028. Initiatieven dienen, om voor subsidie in aanmerking te komen niet alleen te voldoen aan bovengenoemde doelstellingen, maar ook te passen binnen de zogenaamde Lokale Ontwikkelstrategieën (LOSSEN). Deze LOSSEN zijn opgesteld door de Lokale Actiegroepen en vastgesteld door GS. Zo staat in de LOS van Weerterland dat subsidie beschikbaar is voor projecten die landschapselementen beschermen of terugbrengen, en is er in de LOS van Zuid-Limburg ruimte voor projecten die de biodiversiteit bevorderen, water vasthouden of landschapselementen aanleggen dan wel herstellen. Voor goedgekeurde projecten is een subsidie tussen de € 11.000,- en € 137.500,- beschikbaar en is een eigen bijdrage van 45% gevraagd.

Actiepunten

- Momenteel zijn aanvragen mogelijk en ligt regie bij de Lokale Actiegroep (LAG); een commissie ingesteld door GS en een actieve aanjaaggroep van betrokken personen uit het gebied.

7. Totaaloverzicht

In de tabel op de volgende pagina vindt u een totaaloverzicht van de lopende acties en processen die lopen met betrekking tot het stimuleren en behoud van groenblauwe dooradering. Dit overzicht en de acties die hieruit voortkomen is een startpunt om verder te werken aan een doelgerichte GBDA aanpak. Via de reguliere P&C-cyclus en de verantwoording naar aanleiding van het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied zullen wij verder informeren over de ontwikkeling van de groenblauwe dooradering. Daarnaast dient er nog belangrijke besluitvorming plaats te vinden op twee dossiers waarover we u te zijner tijd apart zullen informeren;

1. Besluitvorming door het Rijk ten aanzien van landelijk €500 miljoen Rijksmiddelen per jaar vanaf 2026 voor agrarisch natuurbeheer. Samen met de Coöperatie Natuurrijk Limburg en Limburgse Land- en Tuinbouwbond bereiden wij hiertoe een Limburgse propositie voor
2. De actualisering van onze Provinciale Omgevingsvisie (POVI) en de Omgevingsverordening Limburg.

Totaaloverzicht lopende acties en processen

Herstel & aanleg	Beheer & onderhoud	Monitoring	Bescherming	Vermaatschappelijking
Landschapselementen op de juiste plek met breed doelbereik	Instandhouding en beheer van bestaande elementen	In kaart hebben wat er is en wat we doen	Beschermen van waardevol landschap	Ondersteunen lokale initiatieven en netwerken
Subsidieregeling landschapselementen & voedselbossen		Landschaps-elementenregister	Actualisatie POVI	Grensparken & Nationale parken
Regeling landschapselementen herijkt naar een laagdrempeligere regeling voor een bredere doelgroep. Openstelling begin 2025 voorzien. Inregelen van begeleiding van aanvragers door een externe partij om te begeleiden in hun traject van oriëntatie tot plan, tot uitvoering. Regeling voedselbossen opnieuw openstellen met een verbreding naar andere vormen van agroforestry. Openstelling begin 2025 voorzien.		Ontwikkelen van dataregister landschaps-elementen Register opwerken naar toegankelijk dashboard	Organiseren van dag van het landschap voor gemeenten met een thematische verdieping op omgaan met bescherming van landschaps-elementen.	Voortzetten van financiering van acht regionale samenwerkingen waarbij we o.a. sturen op realisatie GBDA via uitvoerings-programma
Regeling WRL	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	GBDA monitoring in relatie tot P&C-cyclus		Ondersteunen en faciliteren van natuur- en landschaps-vrijwilligers
Regeling voor no-regret maatregelen is geopend. Hiermee kunnen o.a. nature-based solutions worden gefinancierd.	Op basis van de agrarische zoek- en leefgebieden binnen het Natuurbeheerplan een doorrekening maken m.b.t. natuur- water- en klimaat-doelen, vooruitlopend op het ANB in 2025.	Aanscherping proces interne monitoring, mede in relatie tot verantwoording in de P&C-cyclus		Voortzetting van ondersteuning van IVN en Steunpunt landschapsbeheer Synergie gaan opzoeken met provinciale trajecten m.b.t. monitoring
Propositie Heuvelland				LEADER
Stimuleren van landschapselementen verloopt middels subsidieregeling landschapselementen				Momenteel open voor aanvragen. Hierbij ligt regie bij Lokale Actiegroep (LAG)
SPUK2 Natuur	Beheer landschapselementen binnen NNL			
Inventariseren van GBDA- kansen per N2000 gebied	Beleidsbepaling opstellen m.b.t. beheer van landschapselementen binnen NNL			
GBDA op eigen gronden				
Faciliteren van pachters die landschapselementen willen aanleggen op provinciale gronden				
GBDA & Bermen				
Realiseren van bermenverbindingen voor hellingschraallanden Inventariseren waar andere kansrijke bermprojecten liggen				

Bijlagen

Bijlage 1. Motie 3096 Stimuleren groenblauwe dooradering

Ingediend in de vergadering van Provinciale Staten van 24-05-2024

Gewijzigde motie 3096

Gewijzigde Motie Stimuleren Groen blauwe dooradering

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, Gelezen agendapunt 7.2 G-24-014 GEWIJZIGD Statenvoorstel beleidskader Perspectief voor het Landelijk Gebied, brief GS van 14-5-2024 (GS DOC-00649159)

Constateerend dat:

- In het beleidskader "perspectief voor het landelijk gebied", het doel voor toename van de groenblauwe dooradering (GBDA), of te wel landschapselementen tot 10% van het landelijk gebied, buiten het NN in 2050, als inspanningsverplichting staat opgenomen;
- Landschapselementen zoals hagen, bomenrijen, bloemrijke akkerranden een belangrijke rol spelen in het behoud van biodiversiteit, de versterking van het landschap en de verdere verduurzaming van het landelijk gebied;
- Duurzaam beheer en onderhoud van landschapselementen op basis van intrinsieke betrokkenheid essentieel is voor het behalen van de doelstellingen, het behouden van hun functionaliteit en de kwaliteitsborging.

Overwegende dat:

- De aanleg van landschapselementen op dit moment niet altijd vanzelfsprekend is en dat er te weinig stimulans is voor landeigenaren en agrariërs om hierin te investeren in tijd, kennis en financiën;
- Kwalitatief goed onderhoud van landschapselementen onder steeds grotere druk staat;
- Strikte wet- en regelgeving voor het behoud van landschapselementen leidt tot verregaande verplichtingen en creëert daardoor minder bereidheid en motivatie om landschapselementen aan te leggen, te beschermen en te onderhouden.

Verzoeken het college om:

1. Te stimuleren dat er meer maatregelen worden genomen en mogelijkheden geboden om het behoud en de aanleg van landschapselementen te bevorderen;
2. Te onderzoeken hoe de provincie middelen vrij kan maken voor het duurzaam en meerjarig onderhouden van landschapselementen waarbij wordt ingezet op een reële vergoeding van kosten en arbeid.
3. Met het nieuwe kabinet in gesprek te gaan hoe de kabinetsinzet van 500 miljoen structureel voor agrarisch natuurbeheer kan worden benut.
4. In het kader van de omgevingsvisie met gemeenten het gesprek aan te gaan hoe landschapselementen zodanig kunnen worden geborgd dat dit geen contraproductieve werking heeft.
5. Provinciale staten in Q4 te informeren over de resultaten van het bovenstaande.

En gaan over tot de orde van de dag.

Heidi van der Pol
BBB

Anne Marie Fischer-Otten
50PLUS

Raimond Franssen
LOKAAL-LIMBURG

Lei Hermans
PVV

Lianne Schuuring
PvdA

Fotograaf coverfoto: Herman van Steenwijk

Dit is een uitgave van de Provincie Limburg.

Januari 2025 | 2501 1816

Provincie Limburg

Limburglaan 10, 6229 GA Maastricht

Postbus 5700, 6202 MA Maastricht

+31 (0)43 389 99 99,